Aalborg Universitet

Omsorgsgiveres tavse viden om brug af sang og musik i demensomsorgen

hvordan indirekte musikterapeutisk praksis kan fremme faglig refleksion

Ottesen, Aase Marie; Krøier, Julie Kolbe

Published in:
Dansk Musikterapi

Publication date:
2018

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

Link to publication from Aalborg University

Citation for published version (APA):
Ottesen, A. M., & Krøier, J. K. (2018). Omsorgsgiveres tavse viden om brug af sang og musik i demensomsorgen: hvordan indirekte musikterapeutisk praksis kan fremme faglig refleksion. *Dansk Musikterapi*, *15*(2), 4-13.

General rights
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from vbn.aau.dk on: October 12, 2024

Omsorgsgiveres tavse viden om brug af sang og musik i demensomsorgen – hvordan indirekte musikterapeutisk praksis kan fremme faglig refleksion

***Aase Marie Ottesen**, ph.d., post doc, Institut for Kommunikation og Psykologi, Aalborg Universitet. Sygeplejerske, MHH, Marte Meo terapeut. Kontakt: aamo@hum.aau.dk*
***Julie Kolbe Krøier**, musikterapeut, ph.d. stipendiat på Institut for Kommunikation og Psykologi, Aalborg Universitet og tidligere ansat ved Plejecentret Sølund, Københavns Kommune. Kontakt: jukk@hum.aau.dk*

Artiklen har fokus på hvordan omsorgsgiveres tavse viden om brug af sang og musik i demensomsorgen kan gøres bevidst og faglig reflekteret. Der tages udgangspunkt i et eksempel på indirekte musikterapeutisk praksis, hvor en læringsproces for en gruppe omsorgsgivere faciliteres med omdrejningspunkt i videoeksempler fra omsorgsgivernes praksis. Eksemplet er en del af et aktionsforskningsprojekt, der gennemføres af Aase Marie Ottesen, hvor der udforskes, afprøves og evalueres forskellige læringsmetoder og strategier for brug af sang og musik. Artiklens teoretiske fundament er baseret på den amerikanske uddannelsesforsker Donald Schöns teori om tavs viden og refleksion, professor Jean Lave og læringsteoretiker Etienne Wengers teori om situeret læring samt teori om praksisfællesskab, udviklet af Etienne Wenger.

Introduktion

Ane kommer fra Sønderjylland. Hun er demensramt og bor på et plejecenter. Det er svært at få Ane motiveret til at komme op om morgenen og med ud på badeværelset. Sidsel, der er omsorgsgiver, fortæller at Ane ofte er fyldt af negative tanker om sig selv. Sidsel starter med at sætte sig ned ved Anes seng, så hun er i øjenhøjde med Ane. Hun har en blid stemme, og begynder at citere og snakke om rim og remser, der stammer fra Sønderjylland. På et tidspunkt begynder Sidsel at synge de sønderjyske rim og remser. Ane kommer så småt med i sangen. Efter de har sunget lidt sammen, siger Sidsel, fortsat med blid og rolig stemme: "Kom så Ane – nu skal du op". Ane rækker ud efter Sidsel og de følges ad ud på badeværelset.

Når Sidsel bliver bedt om at fortælle om sine faglige overvejelser, er det svært for hende at

beskrive hvad der ligger bag hendes tilgang og brug af sang, rim og remser. Hun svarer: "Jeg kan se det virker". Sidsel arbejder på Plejecentret Sølund, hvor sang og musik bliver brugt plejefagligt og pædagogisk med det formål at forebygge vanskelige og konfliktfyldte situationer.

I denne artikel sætter vi fokus på, hvordan omsorgsgiveres faglige refleksion om brug af sang og musik kan fremmes. Individuel musikterapi, hvor musikterapeuten udøver *direkte* musikterapeutisk praksis, har vist positiv effekt på neuropsykiatriske symptomer hos personer med demens (Ridder, Stige, Qvale & Gold, 2013). Denne artikel er et eksempel på *indirekte* musikterapeutisk praksis med musikterapeuten som facilitator af en læringsproces, hvor dele af den musikterapeutiske faglighed bringes i spil i omsorgsgivernes refleksionsproces. Musikterapeutens fokus er således på omsorgsgivernes daglige arbejde med borgerne og på hvordan musik kan anvendes i deres praksis. Vi tager udgangspunkt i praksiseksemplet med Ane og Sidsel, der stammer fra et aktionsforskningsprojekt som gennemføres af Aase Marie Ottesen (se Infoboks). I aktionsforskningsprocessen undersøges hvordan omsorgsgivernes tavse viden kan gøres bevidst og faglig reflekteret, idet det har vist sig, at omsorgsgiverne generelt har vanskeligt ved at italesætte, reflektere og fagligt argumentere for brugen af sang og musik i demensomsorgen.

Artiklen omhandler indirekte musikterapeutisk praksis på Plejecentret Sølund, som er den kliniske kontekst, hvor Julie Kolbe

Aktionsforskningsprojekt

Aktionsforskningsprojekt med titlen: *Sang og musik som kommunikativ interventionsform i rehabiliteringsindsatsen over for personer med demens har fokus på rehabilitering, hvor sang og musik bliver anvendt som kommunikativ interventionsform over for personer med demens*. Igennem forskningen undersøges interventionsformen ud fra et borger- og pårørendeperspektiv, et fagligt og tværdisciplinært perspektiv samt et organisatorisk perspektiv rettet mod forudsætninger for implementering af sang og musik i praksis. I forbindelse med aktionsforskningsprocessen er det målet at nå frem til en forskningsbaseret, realistisk og brugervenlig manual, som kan anvendes af institutioner, der ønsker at implementere sang og musik som kommunikativ interventionsform over for personer med demens.

I forskningen samarbejder Aase Marie Ottesen med: Plejecentret Sølund, Københavns Kommune; Demenscenter Skovgården, Mariagerfjord Kommune; Strandgården, Hus 22 og 26, Frederikshavn Kommune og Demensenheden, Vejle Kommune. Alle involverede medarbejdere og ledere fra de fire demensenheder er medforskere i forskningsprocessen, sammen med Aase Marie Ottesen (Hummelvoll, 2006; Reason & Bradbury, 2013). Forskningsprojektet er finansieret af VELUX fonden.

Krøier og Aase Marie Ottesen, i et interdisciplinært samarbejde, har sat den tavse viden i spil hos en gruppe omsorgsgivere. Omsorgsgiverne får ved at deltage i en læringsproces mulighed for sammen at reflektere over sang og musik brugt plejefagligt og pædagogisk. Omsorgsgiverne der deltager er dag og aftenvagter med forskellig uddannelsesmæssig baggrund: Social- og sundhedshjælpere, social- og sundhedsassistenter, sygeplejersker og pædagoger. Julie og Aase Marie faciliterede den fælles læringsproces i gruppen ved at tage udgangspunkt i videosekvenser fra omsorgsgivernes dagligdag med beboerne. Artiklen indledes med en begrebsafklaring i forhold til tavs viden, refleksion og det teoretiske fundament for den fælles læringsproces. Dernæst præsenteres den fælles læringsproces. Afslutningsvis beskrives erfaringer samt ideer til videreudvikling.

Tavs viden og refleksion

I denne artikel udlægger vi tavs viden med baggrund i den amerikanske uddannelsesforsker Donald Schöns (2001) begreb *viden-i-handling*. Ifølge Schön er vi vidende på en særlig vis i den måde vi udfører de daglige spontane handlinger på og ofte er vi ikke i stand til at gøre rede for den slags viden (Schön, 2001, s. 51). Den *viden-i-handling*, som professionelle omsorgsgivere har, er tilegnet gennem erfaringer med mange variationer inden for deres arbejdsfelt. Selvom praktikere ikke kan gøre rede for deres handleviden, tænker de over, hvad de foretager sig. Dette kalder Schön *refleksion-i-handling og refleksion-over-handling*, som ikke blot indbefatter, at praktikere tænker over hvad de gør, hvad de har gjort og hvad de vil gøre, men også over hvad de gør, mens de gør det. Ifølge Schön kan refleksion bl.a. modvirke den fare der ligger i, at professionel praksis bliver så meget gentagelse og rutine, at man helt ubevidst overser de muligheder for at lære nyt, der ligger i at reflektere over det man ser og gør (Schön, 2001, s. 55-61).

Teoretisk fundament for den fælles læringsproces

Den fælles læringsproces ser vi som et eksempel på indirekte musikterapeutisk praksis, f.eks. beskrevet af McDermott, Ridder, Baker, Wosch, Ray & Stige (2018), Bunt & Stige (2014) samt Sandve & Enge (2014). I den indirekte musikterapeutiske praksis er musikterapeutens mål at opbygge kompetencer hos andre faggrupper, så de kan bruge sang og musik til at møde psykosociale behov – hos beboere som Ane, beskrevet i praksiseksemplet. Samtidig er den fælles læringsproces situeret; dvs. læringen, der finder sted, er knyttet til bestemte situationer og kontekster – tilpasset og lært i den situation, hvor den skal bruges. Situeret læring har baggrund i en læringsforståelse, hvor viden skabes i sociale relationer, og det er i interaktion med sociale relationer og omgivende strukturer, omsorgsgivere udvikler deres kompetencer; dvs. i deres fælles praksis (Lave, 1999; Lave &Wenger, 2003; Wenger, 2004). Et praksisfællesskab karakteriserer Wenger (2004) gennem tre dimensioner: gensidigt engagement, fælles virksomhed og fælles repertoire (se figur 1).

Ifølge Wenger (2004) defineres den fælles virksomhed af deltagerne selv og er resultatet af en kollektiv forhandlingsproces, hvorigennem der kan skabes ansvarlighedsrelationer deltagerne imellem, som kan integreres i praksis. En fælles virksomhed er meget kompleks, idet den indeholder deltagernes personlige og interpersonelle forhold. Den vil ikke nødvendigvis være tegn på enighed blandt alle deltagerne, men afspejle at den er forhandlet i fællesskab. Wenger (2004) bruger også begrebet meningsforhandling, der er en dynamisk proces, hvor meningsforhandlingen

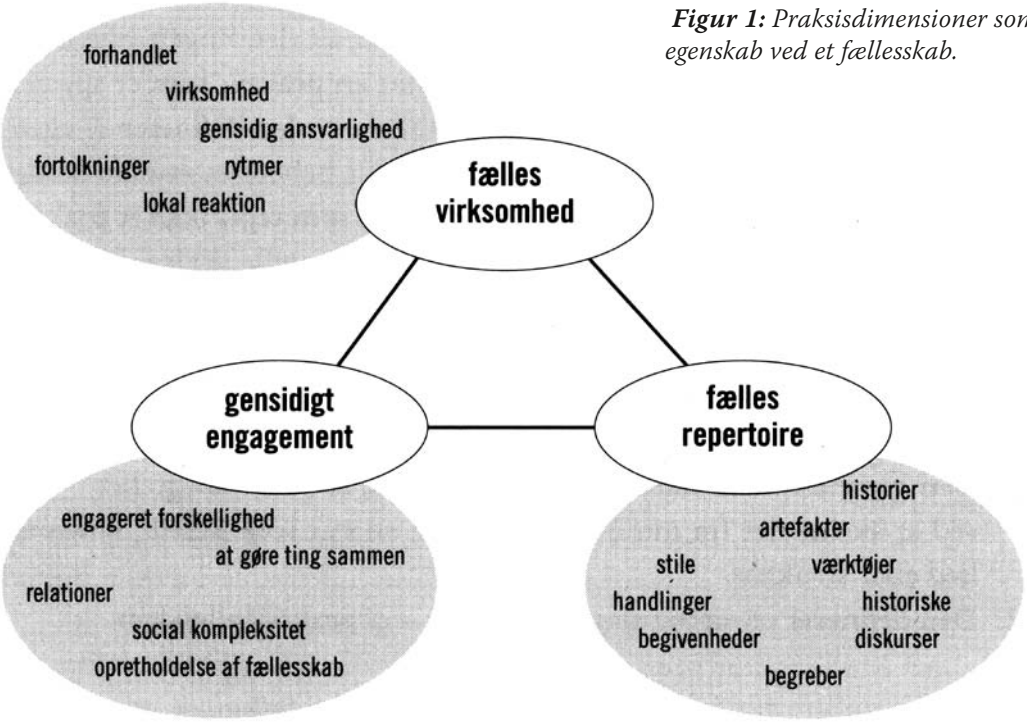

Figur 1: *Praksisdimensioner som egenskab ved et fællesskab.*

er i konstant udvikling frem mod mening og genforhandling af ny mening og indsigt. Deltagelse i meningsforhandlingen er en dialogisk læringsproces, som er med til at forme deltagernes oplevelser, men deltagerne påvirker samtidig også fællesskabet i gensidig interaktion.

Gensidigt engagement er forbundet med de forskellige deltageres roller og kompetencer og det kan komme til udtryk gennem holdninger. Den tredje dimension, som indbefatter det fælles repertoire omhandler f.eks. de rutiner, historier, artefakter, begreber eller handlinger, der er blevet optaget eller produceret af fællesskabet. Elementer fra det fælles repertoire kan genbruges på nye måder, når der sker nye meningsforhandlinger, hvilket bevirker en flertydighed, dynamik og mulighed for udvikling (Wenger, 2004).

Rammer for den fælles læringsproces

I den fælles læringsproces deltager omsorgsgivere fra både dag og aftenvagt og deres leder samt Julie og Aase Marie. Med en sådan sammensætning af et praksisfællesskab, hvor dag og aftenvagter indgår sammen i læringsprocessen, ønsker vi at dimensionerne: fælles virksomhed, gensidigt engagement og det fælles repertoire kan komme i spil og være med til, at deres *viden-i-handling* kan blive delt og meningsforhandlet med omdrejningspunkt i *refleksion-i-handling* og *refleksion-over-handling.*

Formålet med den fælles læringsproces er at skabe et dialogbaseret læringsrum, hvor omsorgsgivernes intuitive forståelse af en

situation fra deres praksis bringes til overfladen ved at se situationen på video, ved at italesætte og indgå i en reflekterende faglig dialog om selve situationen.

Inden læringsprocessen gennemgik Aase Marie videosekvenser fra omsorgsgivernes samspil med beboerne og udvalgte videoklip ud fra princippet om at "indfange situationer, der lykkes" i samspillet. Dette begrundet i den udviklingspsykologiske tilgang, der bygger på, at alle kan udvikle deres kommunikationspotentialer for udviklingsstøttende dialog og samarbejde (Stern, 2000). Endvidere med inspiration fra filosofien i Marte Meo Metoden, der bygger på, at vi mennesker udvikler os bedst, når vi ser os selv i situationer, der lykkes i vores arbejde (Ottesen, 2014; Sørensen & Nielsen, 2000).

Når vi faciliterer den fælles læringsproces giver videoeksempler fra omsorgsgivernes praksis os mulighed for at have et fælles fokus og noget konkret at tage udgangspunkt i. Fordelen ved brug af videoeksempler er også, at de giver syn for sagen og vi kan spole tilbage og se situationen på ny, med mulighed for at få øje på flere nuancer.

Som facilitatorer forsøger vi at undgå diskussionsformen, fordi den ikke giver refleksionen gode betingelser. Diskussion lægger op til, at der er noget, der er rigtigt og noget der er forkert og den medfører ofte, at omsorgsgivernes fokus mere bliver på at komme frem med egne argumenter fremfor at lytte til det kollegaen siger. I stedet for benytter vi os af en undersøgende dialogbaseret tilgang. Denne tilgang giver mulighed for samrefleksion, hvor omsorgsgiverne kan italesætte tanker, ideer og undersøge dem (Alrø & Kristiansen 2006). Vi lægger op til, at vi hver især kan stille nysgerrige spørgsmål og lytte til hinandens erfaringer og viden, med mulighed for, at omsorgsgiverne i fællesskab kan opnå nye erkendelser og finde nye handlemuligheder samt udvikle deres handlerepertoire.

Følgende temaer dannede rammen for dialogen under den fælles læringsproces:

- Den positive indvirkning sang og musik har på beboeren, på samspillet mellem beboer og omsorgsgiver samt særlige opmærksomhedspunkter i forhold til omsorgsgiverens måde at være på i samspillet; f.eks. måden hun synger på, tempo, stemme, stemmeføring, toneleje, vejrtrækning, ansigtsudtryk, mimik samt nonverbale udtryk i øvrigt.
- Målet med at bruge sang og musik hos beboeren – Hvorfor og hvordan?
- Baggrunden for valg af sange.

Vi afslutter den fælles læringsproces med, at omsorgsgiverne hver især får tid til "egen refleksion" ud fra følgende spørgsmål: "Hvad er det vigtigste du tager med dig fra i dag?". Derefter udveksles gensidigt, hvor hver omsorgsgiver fortæller om sine refleksioner. Denne afrunding giver os som facilitatorer en fornemmelse af, hvor gruppen er og om de føler, at de har fået noget ud af den fælles læringsproces. Samtidig får omsorgsgiverne et indblik i hinandens oplevelser og refleksioner, som kan bidrage positivt ind i udviklingen af praksisfællesskabet.

I det følgende vil vi beskrive, hvordan læringsprocessen forløb i praksis samt give eksempler på, hvordan vi arbejdede med at øge omsorgsgivernes bevidsthed om brug af sang og musik hos Ane.

Den fælles læringsproces

Vi indleder med at få afstemt formål, plan og en fælles ramme for den fælles læringsproces. Derefter viser og gennemgår vi videoklip af Sidsel, der hjælper Ane med at blive vasket og få tøj på.

Uddrag fra dialogen om tre af videoklippene under læringsprocessen illustreres i det følgende. Efterfølgende analyseres og reflekteres ud fra valgt teoretisk referenceramme.

Videoklip 1:
Ane og Sidsel synger sønderjyske rim og remser. Ane sidder på toiletsædet mens Sidsel hjælper Ane med at få smurt ben og få støttestrømper på. Sidsel går lidt i stå med at synge og siger: "Jeg må vist have den skrevet ned, så jeg bedre kan huske det". Ane smiler og siger: "Jeg synes da du klarer det meget godt". Ane fortsætter med at sige de næste vers og fortæller ind imellem noget om versene. Sidsel lytter og de snakker om versene.

Aase Marie indleder gennemgangen af klippet med at spørge: "Hvad var det der var godt for Ane i den her situation?".

En aftenvagt (AV): "At Sidsel tager udgangspunkt i Anes bagland – med at hun er fra Sønderjylland – det gav hende en god oplevelse".

En dagvagt (DV): "Ane giver ofte udtryk for, at hun ikke kan finde ud af noget og at hun føler sig dum – her i klippet er hun den kloge – hun lærer fra sig".

Julie: "Her ser vi, at Ane er fokuseret og opmærksom – i modsætning til den forvirring vi ellers ser hos hende".

Sidsel: "Ane siger altid, at hun har fået at vide som ung, at hun ikke kunne synge, så derfor vil hun ikke synge – men her synger hun".

Julie: "Hvad er det I ser Sidsel gøre? ".

AV: " Der er samtale og dialog – Sidsel sidder på hug, hun ser på Ane og lytter, så Ane føler sig set og hørt".

Sidsel: "Jeg prøver at bekræfte og anerkende Ane ved at sige, at hun har lært mig remserne".

DV: "Sidsel får Ane til at føle sig tryg i samværet… måden Sidsel sidder på – hun giver sig tid og er rolig – det er godt for Ane".

Aase Marie: " Det I har sagt indtil nu tyder på, at det samspil Sidsel har med Ane styrker hendes identitetsfølelse… Anes identitet er meget koblet op på, at hun kommer fra Sønderjylland og den dialekt hun endnu har derfra… se også vitaliteten hos Ane… hun ser glad ud og viser energi ".

Som facilitatorer har vi fokus på at bringe gruppens egne interpersonelle ressourcer, refleksioner og potentialer i spil. Aase Marie indleder derfor gruppedialogen med et åbent og nysgerrigt spørgsmål, der har til formål at afdække gruppens egne refleksioner om samspillet med Ane. Julie følger senere op med at spørge ind til, hvad omsorgsgiverne ser Sidsel gøre i situationen. Fokus er ligeledes på det, der fungerer godt i samspillet mellem Ane og Sidsel. Denne tilgang har rod i Marte Meo tankegangen.

Omsorgsgivernes *viden-i-handling* gøres eksplicit gennem *refleksion-i-handling* (Schön, 2001), hvilket f.eks. ses i dialogen via udsagn som: "Tager udgangspunkt i Anes bagland", "Sidsel sidder på hug, hun ser på Ane og lytter, så Ane føler sig set og hørt". Der ses *refleksion-over-handling*, f.eks. hvor Sidsel udtrykker: "Jeg prøver at bekræfte og anerkende Ane ved at sige, at hun har lært mig remserne". Sidsel reflekterer her over de værdier og forståelser, der har ligget indbygget i hendes handling.

Schön (2001) beskriver, at man for at øge faglig bevidsthed må have en teori om, hvorfor man handler, som man gør. Det kræver en form for bevidstgørelse, hvor interventionen kan bestå i at tydeliggøre handlingsmønstre med de teorier, der er indlejret i handlingen og dernæst holde det op mod de intentioner om handling, der var eller er.

Dette ses f.eks. hvor Aase Marie i dialogen trækker frem, at "det samspil Sidsel har med Ane styrker hendes identitetsfølelse…".

Videoklip 2:
Ane skal have vasket hænder og ansigt. Sidsel synger: "Så gør vi sådan når vi vasker vores hænder – en tidlig fredag morgen…". Hun fortsætter med sangen; lørdag og til sidst søndag morgen. Sidsel siger: "Her skal vi jo i kirke". Ane siger: "Ja, det skulle vi jo helst". Sidsel fortsætter: "Men inden vi går i kirke skal man have vasket ansigtet og ørerne, så man kan høre hvad præsten siger". Ane får vaskekluden i hånden. Sidsel synger: "Så gør vi sådan når vi vasker vor ansigt…".

Aase Marie: "Hvad ser I her i samspillet?".

AV: "Her bliver der udført opgaver fra Anes side, som bliver lettere at udføre fordi der kommer sang ind over".

Leder: "Det er vel også en form for afledning, fordi hun ikke så gerne vil vaskes?".

Julie: "Ja eller en fastholdelse af hendes opmærksomhed på det hun er i gang med".

Aase Marie: "Via sangen guides Ane igennem de opgaver hun skal udføre…".

I dialogen ses, at der er forskellige forståelser af praksis. Ud fra praktikernes forskellige forståelser, viden, perspektiver og positioner håndteres situationen med Ane ved: "Afledning", "Det er lettere for Ane, når sangen kommer ind over", "Fastholdelse af opmærksomhed" og "Guides". Der sker dermed en gensidig udveksling og *refleksion-i-handling* samt *refleksion-over-handling*, glidende integreret i den igangværende dialog. Samtidig foregår der også en form for meningsforhandling i læringsprocessen (Wenger 2004).

For at meningsforhandling kan finde sted er det vores erfaring, at det er vigtigt at få skabt en tryg og anerkendende ramme, hvor omsorgsgiverne føler sig hørt. Brugen af sang i plejen kan have mange betydninger for Ane og i denne sammenhæng er formålet ikke at finde den rigtige, men derimod at lære af hinanden og blive mere bevidst om egen praksis.

Videoklip 3:
Ane og Sidsel snakker om sønderjyske rim og remser. Sidsel siger, at de er svære at lære for hende. Ane siger: "Du er jo heller ikke sønderjyde… førhen kunne jeg alle versene udenad". Sidsel siger: "Hold da op". Ane begynder at sige versene. Hun ser meget glad og engageret ud, samtidig står hun og reder sit hår, mens Sidsel ser på og de har øjenkontakt.

Umiddelbart da klippet slutter siger DV: "Det er meget tydeligt med den vitalitet – den bliver mere og mere udbredt og mere synlig jo længere I kommer hen i processen – Ane husker remsen bedre – og får mere energi".

Sidsel: "Ja det er helt tydeligt… jeg kan mærke det… det er vigtigt at vi bruger de rim og remser hos hende".

DV fortsætter: "… og det handler om de der identitetsting hun holder fast i – det er noget vi skal tage op med hende".

Aase Marie: "Hvad tænkte du, at vi skulle gøre i den sammenhæng?".

DV: "At bruge det aktivt… når vi er sammen med Ane "en til en" – det er noget af det, det er rimelig nemt at hive fat i… f.eks. gå ind og åbne Anes skabe og tage ting og billeder frem og snakke med hende om dem".

I dialogen ekspliciteres teori gennem *refleksion-i-handling*, hvor teorien om vitalitet gribes af omsorgsgiveren og eksemplificeres, f.eks. udtrykt således: "Det er meget tydeligt med den vitalitet – den bliver mere og mere

udbredt og mere synlig jo længere I kommer hen i processen". *Viden-i-handling* gøres eksplicit gennem *refleksion-over-handling* (Schön, 2001); f.eks. hvor DV reflekterer over Aase Maries spørgsmål: "Hvad tænkte du, at vi skulle gøre", hvor DV svarer: "At bruge det aktivt… når vi er sammen med Ane…", hvilket bringer DV videre til at tænke på nye løsninger med at finde ting og billeder frem og bruge i samværet med Ane i dagligdagen.

Der meningsforhandles. De tre dimensioner: gensidigt engagement, fælles virksomhed og fælles repertoire kan ligeledes ses (Wenger, 2004). Under de to omsorgsgiveres udveksling kommer "fælles virksomhed" f.eks. til udtryk således: "Det er vigtigt at vi bruger de rim og remser" og "Det er noget vi skal tage op med hende". Gensidigt engagement ses også under dialogen mellem omsorgsgiverne. Deltagerne i praksisfællesskabet engagerer sig i de handlinger, de gensidigt meningsforhandler om. Udsagnet: "Det er noget af det, det er rimelig nemt at hive fat i" kan være et element fra gruppens fælles repertoire og måske kan brugen af dette udtryk hjælpe dagvagten til at 'få solgt' hendes idé til gruppen.

Brugen af video bidrager til at tydeliggøre værdien af at anvende rim og remser i Anes morgenpleje. Det interpersonelle aspekt bliver indfanget og videoen formidler dette så andre omsorgsgivere vil kunne anvende interventionen, når de hjælper Ane.

Erfaringer og evaluering af den fælles læringsproces

Omsorgsgiverne og lederen evaluerede bl.a. den fælles læringsproces således: "Brugbar og lærerigt at arbejde med video på den her måde". "Godt at dele fælles oplevelser, udveksle og lære af hinanden og få faglig sparring på det vi går og gør i dagligdagen". "Det vil være helt genialt at arbejde med sådan her nogle klip fra hverdagen – at få det visualiseret på den her måde".

Udsagnene indikerer, at brug af videoeksempler fra omsorgsgivernes egen praksis har et læringspotentiale, hvor den visuelle tilgang understøtter omsorgsgivernes læringsstil (Dunn, 2003). Det opleves udbytterigt at indgå i et læringsrum med mulighed for faglig sparring og udveksling om autentiske situationer med beboerne.

Videoeksemplerne fra omsorgsgivernes praksis gav mulighed for en dialog, hvor vi f.eks. konkret så på og udvekslede om de musiske parametre, omsorgsgiveren benyttede sig af i samspillet med beboeren og den positive indvirkning, disse havde på relationen. Omsorgsgiverne kunne fremhæve elementer af det deres kollega gjorde, der virkede positivt ind på beboeren. Når vi præsenterede teori, koblet til videooptagelserne, 'greb' omsorgsgiverne teorien, reflekterede fagligt, byggede videre og ideudvekslede herud fra; f.eks. vedrørende vitalitet og identitet.

Refleksioner og opmærksomhedspunkter

Den meget positive evaluering fra omsorgsgiverne og lederen vidner om, at læringsprocesser af den her karakter kan være en vej til udvikling af omsorgsgivernes refleksionsprocesser i forhold til brugen af sang og musik i hverdagslivet for personer med demens. Evalueringen giver basis for udvikling af det interdisciplinære samarbejde mellem vagtlag.

Der er dog også udfordringer forbundet med at gennemføre læringsprocessen, som vi har afprøvet. Det er vigtigt at de fornødne kompetencer er til stede i organisationen, f.eks. med hensyn til at optage og udvælge videoklip, der har læringsmæssig potentiale. Det er afgørende, at musikterapeuten har demensfaglige forudsætninger og har indsigt i de vanskeligheder og udfordringer, som

omsorgsgiverne oplever i praksis. Musikterapeuten må kunne rumme og arbejde med evt. modstand og konflikter blandt omsorgsgiverne under faciliteringsprocessen. De ledelsesmæssige og organisatoriske rammer for gennemførelse må være til stede. Det er f.eks. vigtigt, at ledelsen viser vejen og klart tilkendegiver betydningen af læringstiltaget, afsætter de fornødne ressourcer samt giver vedvarende støtte til omsorgsgiverne i deres udviklingsproces. En særlig udfordring kan være, hvis der er stor udskiftning af omsorgsgiverne. I sådanne tilfælde må nye omsorgsgivere introduceres og inddrages i praksisfællesskabet, så de opøver forudsætninger for at bruge sang og musik plejefagligt og pædagogisk.

Ideer til videreudvikling

Vi kunne forestille os, at denne læringsproces fremadrettet kunne indgå som et formaliseret mødeforum for omsorgsgiverne. Den situerede læringsproces kunne kombineres med, at der i praksisfællesskabet indgås konkrete aftaler om, hvilke musiske parametre, der skal afprøves hos den/de beboere, der udveksles om under mødet. Endvidere aftale hvem, der har ansvaret for igangsætning mv. Musikterapeuten kan støtte omsorgsgiverne i at få implementeret aftalerne i praksis og eventuelt være med til at tilpasse dem. En mulighed er også, at musikterapeuten kan deltage i konkrete plejesituationer og således have førstehåndserfaringer fra interaktionen med beboeren. Disse kan efterfølgende indgå i den fælles læringsproces og bidrage til praksisfællesskabets udvikling.

Omsorgsgivernes faglige refleksionsprocesser kan yderligere fremmes f.eks. ved at:

- Facilitator bidrager med teoretiske input under gennemgang og analyse af videoklip, hvilket på sigt kan give basis for en fælles teoretisk referenceramme i praksisfællesskabet, f.eks. om personorienteret tilgang, positive interaktionsformer og musiske parametre.
- Der arbejdes mere i detaljer med videoklippene på mikroniveau, en form for interaktionsanalyse af klippene som ved Marte Meo Metoden. Omsorgsgivernes *refleksion-i-handling* og *refleksion-over-handling* kan fokuseres, med mulighed for at de får øje på "de små tings betydning" i relationen.

Konklusion

Den situerede fælles læringsproces viser, at det er muligt at få omsorgsgivernes *viden-i-handling* italesat og at omsorgsgiverne kan *reflektere-i-handling* og *reflektere-over-handling*, igennem procesfacilitering med udgangspunkt i videoeksempler fra deres praksis.

Igennem facilitering af den fælles læringsproces blev der skabt et dialogbaseret læringsrum med gensidig erfaringsudveksling— og meningsforhandling mellem omsorgsgiverne i gruppen, hvor der deltog både dag og aftenvagter. Der ses tegn på, at det kan medvirke til at fremme og udvikle de faglige refleksionsprocesser i omsorgsgivernes praksisfællesskab.

Brug af videoeksempler fra omsorgsgivernes praksis medvirker til, at indholdet i læringen indlejres i den aktuelle kontekst og omsorgsgivernes praksisfællesskab. Læringens indhold bliver skabt gennem aktiv deltagelse og faglige refleksionsprocesser, hvor der samarbejdes, meningsforhandles, videndeles og erfaringsudveksles mellem omsorgsgiverne og facilitator af læringsprocessen.

Med baggrund i erfaringerne, evalueringen og ideerne til videreudvikling af den fælles læringsproces kan forløbet ses som et

relevant bud på, hvordan indirekte musikterapeutisk praksis kan medvirke til at tavs viden hos omsorgsgivere bliver italesat og fagligt understøttet, med det formål at øge kvaliteten af samarbejdet mellem personen med demens og omsorgsgiver. En vigtigt forudsætning for gennemførelse er, at de ledelsesmæssige og organisatoriske rammer samt de fornødne kompetencer er til stede i organisationen.

Referencer

Alrø, H. & Kristiansen, M. (2006). Et dialogisk perspektiv. I: Nielsen, M. & Rom, G. (red.): *Perspektiver på kommunikation i sundhedsfaglige professioner*. København: Munksgaard Danmark.

Bunt, L., & Stige, B. (2014). *Music Therapy: An art beyond words* (2nd Ed.). New York: Routledge.

Dunn, R. (2003). *Artikelsamling om læringsstile.* Frederikshavn: Dafolo Forlag.

Hummelvoll, J. K. (2006). Handlingsorientert forskningssamarbejd – Teoretisk begrunnelse og praktiske implikasjoner. *Norsk Tidsskrift for Sykepleieforskning*. 8 (1), 17-30.

Lave, J. (1999). Læring, mesterlære, social praksis. I: Nielsen, K. & Kvale, S. (red.). *Mesterlære*. København: Hans Reitzels Forlag.

Lave, J., & Wenger, E. (2003). *Situeret læring – og andre tekster*. København: Hans Reitzels Forlag.

Ottesen, Aa. M., (2014). *Anvendelse af musikterapi og Dementia Care Mapping i en læringsmodel til udvikling af musiske og interpersonelle kompetencer hos omsorgsgivere til personer med demens. Et casestudie med en etnografisk tilgang.* [Ph. D]. Forskerprogrammet i musikterapi, Aalborg Universitet. Downloaded 16.03.18 fra: http://vbn.aau.dk/files/204113759/Aase_Marie_Ottesen_august_2014.pdf

McDermott, O., Ridder, H. M., Baker, F. A., Wosch, T., Ray, K. & Stige, B. (2018). Indirect Music Therapy Practice and Skill-Sharing in Dementia Care. *Journal of Music Therapy,* 55(3), 2018, 255-279.

Reason, P. & Bradbury, H. (2013). (Edit.). *The SAGE Handbook of Action Research: Participative Inquiry and Practice.* London: SAGE Publications Ltd.

Ridder, H.M.O, Stige, B, Qvale, L. G. & Gold, C. (2013). Individual music therapy for agitation in dementia: an exploratory randomized controlled trial. *Aging & Mental Health,* 17:6, 667-678, DOI: 10.1080/13607863.2013.790926.

Sandve, O. & Enge, K.E. (2014). Musikkterapeutens rolle vs. andre faggruppers rolle. I: Stige, B. (red). *Ressurshefte for musikkterapeuter i eldreomsorgen. Nettverket Musikk og eldre: Samarbeid for forsking og kunnskapsutvikling om musikk, musikkterapi og eldre* (2008-2014). Bergen: GAMUT – Griegakademiets senter for musikkterapiforskning, Uni Research Helse.

Schön, D. A. (2001). *Den reflekterende praktiker: Hvordan professionelle tænker, når de arbejder.* Århus: Klim.

Stern, D. (2000). *Spædbarnets interpersonelle verden*. København: Hans Reitzels Forlag.

Sørensen, J. B., & Nielsen, H. (2000). *Ser man det: Marte meo metoden i et udviklingspsykologisk perspektiv.* Frederikshavn: Dafolo.

Wenger, E. (2004). *Praksisfællesskaber: Læring, mening og identitet.* København: Hans Reitzels Forlag.